

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átveve:	
Egész évre	8 frt — kr.
Negyedévre	2 — —
Helyben házhoz hozva:	
Egész évre	10 frt — kr.
Negyedévre	2 frt 50 kr.
Aidélre postán szállítva:	
Egész évre	12 frt — kr.
Negyedévre	3 — —

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik minden nap a hétfőn és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Apáczai u. 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 4 kr.

NAGYVÁRAD, október 30.

A képviselőház feloszlása.

Még három esztendő sem telt el egészen a mostani képviselőház életéből s mégis mind gyakrabban merülnek fel hírek a képviselőháznak a közel jövőben történendő feloszlásáról.

Igaz, hogy erről már régebben is lehetett hallani a bukott aera utolsó napjaiban, különösen a hirhedt Lex-Tisza bukása után, de akkor csak mint hatásra számított fenyegetést emlegették a félhivatalos lapok, ezzel reménylően megtörni az ellenzék obstructióját.

Most azonban a külső jelek és a politikai helyzetből vont következtetések egyaránt komoly színben tüntetik fel a hirt, hogy a t. Háza a kiegyezési dolgok elintézésére s a költségvetés letárgyalása után feloszlítja a kormány s tavaszra elrendeli az új választásokat.

A jövő évre szóló választási lajstrom összeállítására nem ok nélkül fektetett oly nagy súlyt a kormány, hogy a kuriai bíráskodásról szóló törvény intézkedéseit megtoldotta azzal, hogy már a jövő évi listában is helyet adott azoknak, akik adójukkal hátralékban vannak.

A választási fuvardijak meghatározását is azért sürgeti Széll miniszterelnök, hogy újév után már alkalmazásba lehessen venni azokat.

És a törvényhatóságok nemcsak a fuvardijak megállapításával foglalkoznak, hanem meghányják-velik azt a kérdést is,

milyen férfiakra kell bízni a mandátumot?

A képviselőház feloszlását követeli továbbá a fuzionak minden vonalon való végrehajtása. Apponyi Albert gróf mindjárt az emlékezetes tatárjárás, vagyis a hirhedt Bánffy-féle választások után a volt nemzeti pártnak a trónbeszédre adandó felirati javaslatában kijelentette, hogy törvénytelennek tartja az ilyen választásból létrejött képviselőházat. És ehhez ma is ragaszkodik s addig nem is akarja, hogy társai a kormányban részt vegyenek, míg az új választások kiírva nem lesznek.

Az új választásokat követelik a szabadelvű pártban napról-napra jobban és jobban észlelhető villongások is és az ezeknek alapját képező az a tény, hogy ez a roppant nagy párt nagyon is különböző, sokáig össze nem tartható elemekből áll. Ezt most már a pártnak benső emberei sem tagadják, sőt megtoldják azzal, hogy ilyen parlamenttel nem lehet komoly munkát végezni, nem lehet különösen megoldani a küszöbön álló, nagy reformkérdéseket.

Ime a rendesen jól értesült s komoly irányu *Politikai Hetiszemle* vasárnapi száma ezeket írja a képviselőház feloszlásáról:

»De amily feltétlenül meg vagyunk győződve arról, hogy kormányunk alkalmas a megoldásra váró reformok keresztülvitelére, épp oly biztosak vagyunk abban, hogy ezzel a mostani, az obstructió viharjait átélt parlamenttel nem vihetjük keresztül az állami közigazgatást és a többi nagy reformot. A nagyfontosságú belügyi reformok keresztülvitelének

első követelménye a kimerült, a *korszaks alkotáskra képtelen* magyar parlament feloszlása. Igazi nagy reformokat ne várjon senki attól a parlamenttől, mely az ener-váltság és tehetetlenség visszataszító képét nyújtja. Új erőt és friss életet kell behoznunk ebbe a parlamentbe és csak azután foghatunk hozzá az üdvös munkássághoz.

Nem akarunk ezuttal és e helyütt foglalkozni azzal a kérdéssel, vajjon a mostani *pártviszonyok* és a fennálló pártkeretek a közérdek igényeinek megfelelők-e? Csak érintjük azt a kérdést, vajjon reformképes-e az olyan parlament, melynek *majoritása oly nagyon-nagyon heterogén* elemekből alakult? Mindezeket a fontos kérdéseket nem vitatjuk ezuttal s tisztán abból a szempontból indulunk ki, hogy az a parlament, mely (ámbátor sok tekintetben üdvösnek bizonyult a végeredmény) a téli obstructiónak színhelye volt, nem alkalmas és nem hivatott igazi nagy reformok megvalósítására. Ezért apodiktice azt mondjuk, hogy *ezt a mostani parlamentet minél előbb fel kell oszlítani, ha azt akarjuk, hogy a reformkorszak kezdetét vegye.*»

Minden jel arra vall tehát, hogy mire kizöldül a mező, megindul a nagy választási háború; addig pedig folytatja a kormány az előkészületeket, melyeknek befejezése a belügyminiszter kinevezése és a főispáni penziók nagyobb mérvű megszaporodása lesz.

A „TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Kath. missió Transzváiban.*)

Vallási szempontból a »boer« kiválóan a hitnek embere; nincs »boer« család, mely est-ima nélkül térne nyugalomra; ha az imaház messze esik, családi körben szenteli meg a vasárnapot ájtatoskodás által. Sátoros ünnepek alkalmával egyes családok valóságos utazást tesznek ökor szekéren, hogy imaházat érjenek és urvaesorát egyenek. Vannak azonban előítéletek, melyek nem válnak tisztességére keresztény nevelőknek, így p. o. nem tükrik magokkal a templomban a kálvinista káffer szerezest; ebbeli érzelmökből titkot sem esinálnak. Praetoriában 1890-ben zsinatot tartván a kálvinista felekezet, az egyik tag kijelentette, hogy ő kaffer négerrel nem tudna soha az urvaesorához járulni; e szavakra a zsinat meg sem botránkozott. Egyik kath. hírhírdetőnek 1891-ből egy kaffer a következő esetet beszélt el. Egyik rokona bejött a városba; lévén éppen vasárnap, az a rokon kaffer pedig kálvinista, belépett egyik prot. imaházba, de vesztére, mert nem csak kidobták, hanem a rendőrök, mint az isteni tisztelet háborgatóját vezették a börtönbe; csak borra való árán nyerte vissza szabadságát.

Vallás tekintetében a mai boer éppen olyan rakbuzgó kálvinista, minők hollandi vagy francia ősei voltak; prédikátoraiknak van arra

*) A Kath. Hírtérjésztés Lapjaiból.

gondjuk, hogy a kath. egyház ellen való gyűlölködés ne lohadjon, mert a szószéken mindent mondanak a kath. vallásról, csak jót nem. Nagyon természetes, hogy a boer ma is tüsköt-bogarat hisz a kath. vallás és emberről. A boerek földjéről mindenha számuzve volt a kath. vallás és ember; igaz ugyan, hogy a törvény más prot. felekezeteket is kiltott, de ezt a törvényt egyedül kath. emberekkel szemben bajtották végre. Tilos volt a kath. hitéletnek minden nyilvánítása; hivatali kath. ember nem viselhetett, választói joggal nem bírt, sem választható nem volt; ez az állapot ma is tart. Mint említők, az állam bőkezűen segítyez az iskolákat, de kath. tanoda nem kap segítyt, csak abban az esetben, ha kálvinista tanerőt alkalmaz, aki az államnyelvet (hollandit) tanítja; legujabban (1890) még szigorubb lett ez a törvény, mert ezután minden 30 tanuló mellé külön hollandi nyelvmestert kell alkalmazni. Ámde a kath. növendékek jobbára irlandi és angol családok gyermekei, akiknek anyanyelvök az angol; kath. iskola alig van tehát abban a helyzetben, hogy a prot. államtól segítyt nyerjen.

Említettük, hogy a prot. többség megtagadta a kath. polgároktól a vallási és politikai szabadságot. Alább elmondjuk, miképen vitta ki a kath. nép a vallási szabadságot; politikai tekintetben azonban a kath. polgár most is holt ember.

A »Volksraad« elé 1890-ben kath. polgárok több ezer aláírással kérvényt terjesztettek,

melyben sürgették a kath. népet minden politikai jogtól megfosztó törvények eltörlését. A »Volksraad« nem határozott e kérvény fölött, hanem kitérőleg azt felelte, hogy Transzvál területén vallásszabadság van és az országgyűlés e szabadságot korlátozni nem szándékozik. Pedig a kath. polgárok nem a vallási, hanem a politikai szabadság megadását kérelmezték. Hogy a törvényhozást színvallásra kényszerítsék, 1891-ben másik kérvényt terjesztettek be, melyben kívánták, hogy birjanak választási joggal, lehessenek a »Volksraad« tagjai, viselhessenek államhivatalt, nyerhessenek tanítói oklevelet, iskoláik részesüljenek államsegélyben a prot. tanerő alkalmazásának kötelezettsége nélkül.*)

A kath. hívek politikai helyzetéről ezeket írja ft. Schoch ad. praefectus 1896 közepén:

»Ismeretes, hogy csak az államvallás hivei, vagyis a kálvinisták választhatók a »Volksraad«-ba, viselhetnek államhivatalt. *Kath. ember nem lehet sem képviselő, sem hivatalnok. Valamennyi posta-távíró-tisztnek, csendőr és katonának kálvinistának kell lenni.* Idők folytán feledésbe mentek ezek a visszataszító rendeletek, de az utolsó négy év óta megint szigoruan alkalmazzák. A régebben kinevezett egy-két kath. tisztviselőt meghagyták, de többé nem alkalmaznak egyet sem. Olyan iskola, melyben kath. tanító működik, semmi szín alatt sem kap államsegélyt. Kézzelfogható, hogy ez a

* A mostani háború előtt néhány hónappal is elvetette a Volksraad a katolikusok és zsidók emancipációja iránt benyújtott indítványt. Szerk.

Az autonómia rendezése.

Az autonómia kongresszus novemberre tervezett összehívását valószínűleg el kell halasztani. A halasztás egyik oka az, hogy a 27-es bizottság kisebbségének külön véleményét és jelentését még nem terjesztették be sem gróf Szapáry Gyulának, a bizottság elnökének, sem Vaszary Koloshercegprimásnak, a kongresszus elnökének. A hercegprimás már azért sem hívhatta össze november elejére a kongresszust, mert a meglehetősen terjedelmes kisebbségi elaborátumot előbb ki kell nyomtatni és a kongresszus tagjainak el kell küldeni, hogy a tárgyalás előtt azt kellően tanulmányozzák. November hónapban a későbbi napokra viszont azért nem lehet összehívni a kongresszust, mert időközben Bécsben megkezdik tárgyalásait a delegációsális és kvóta-bizottságok, a hol a kongresszus több előkelő tagjainak jelen kell lennie, sőt maga a kongresszus és a 27-es bizottság elnöke, gróf Szapáry Gyula, a delegációnak is elnöke lesz s így nem vehetnek részt a kongresszusi tanácskozásokon. Mindezek után Vaszary Kolos hercegprimás azt tervezi, hogy december első felére hívja össze a kongresszust oly módon, hogy az rögtön a delegációsális munka befejezése után megkezdhesse üléseit. Ugy remélik, hogy a kongresszus még karácsony előtt befejezheti tanácskozásait.

ORSZAGGYÜLES.

A képviselőház ülése.

Budapest, okt. 31.

Hosszabb szünet után ma ismét ülést tartott a Ház. Ez a mai ülés is rövidnek ígért. A tárgysor nem jelentett semmi érdekességet, csak a függetlenségi párt padjai felől gomolygott egy kis sötét felhő.

A *Hier.* A *Jelen.*

Barabás Béla sürgős interpellációja ez.

A miniszterek sok javaslatot nyújtanak be. Ezek közt legérdekesebb a *Lukács* pénzügyminiszteré, aki *új költségvetési provizóriumról* terjesztett be törvényjavaslatot.

A kis napirendet gyorsan lepörgetik és most fölemelkedik *Barabás* Béla, hogy megtegye interpellációját az új katonai sérelem dolgában.

Mikor a főlháborodás első szavait ejti ki a katonai ellenőrzési szemléken történt nemzeti sérelem ügyében, a függetlenségi párton haragos moraj hullámzott.

— Gyalázat!

Az öreg *Madarász* hangja áthat a morajon:

— Szégyen!

Barabás nyugodt hangon, de erős tartalommal beszélt. Nagy mozgalom támadt akkor, mikor a közvéleménynek azt a gyanúját fejezte ki, hogy a mikalakai román tartalékosok, kit az aradi várban elzártak, mert magyarul jelentkezett, úgy kintzoltak halálra. Nagy hatást tett ama szavaival, mikor utalt arra, hogy háborúban a német katonatisztek szívesen kiáltják magyarul: *Rajta magyar! Előre magyar!*

— A Kossuth-nótát is huzatják akkor! — kiáltották a függetlenségi pártiak.

Alaposan elmagyarázta Barabás, mi különbség van a cseh *zde* és a magyar *jelen*, a cseh és a magyar nyelv közt. Nemes föllendüléssel szólt a megbántott nemzeti önézetről és elégtételt kért a miniszterelnöktől.

Szell Kálmán miniszterelnök jelen volt az ülésen, de *hallgatott*. Az ülés végén azonban átsietett a függetlenségi pártra és így szólt *Barabáshoz*:

— Azért jöttem, hogy megköszönjem, hogy olyan mérsékelt hangon tetted meg interpellációd.

— Az bizonyos — felelte *Barabás* — hogy Bánffyval szemben másképpen beszéltem volna.

— Éppen azért köszönöm meg — mondotta *Szell*.

— De remélem, — folytatta *Barabás* — hogy lesz eredménye interpellációd.

Szell Kálmán ezt felelte:

— Emlékeztetek arra az időre, mikor az október 6-iki ünnep dolgában nálam voltál. Akkor sem ígértem semmit és most sem ígerek. De amint akkor is tettem valamit, remélem, most is tetetek.

Ezzel végződött a párbeszéd.

Perczel Dezső elnök néhány szóval elparantálja *Urányi* Imrét s bemutatja *Szcizovszky* János szécsényi képviselő megbízó levelét.

Egész csomó feliratot és kérvényt mutat ezután be az elnök, továbbá azt, hogy *Barabás* Béla sürgős interpellációját jelentett be, (Helyeslés a szélsőbalon.) melyet a mai ülésben mond el, tekintettel arra, hogy a Háznak szerdán nem lesz ülése.

Kovács Pál előadó több vasuti javaslatot referál.

Lukács László pénzügyminiszter benyújtja a *budget-provizóriumról* szóló javaslatot.

Hegedüs Sándor kereskedelmi miniszter a *postatakarékpénztár* új épületéről nyújt be törvényjavaslatot.

Darányi Ignác a *gazdasági munkaváltalkozók* és segédek közt levő viszonyról s a vasuti szállításhoz alkalmazott napszámokért nyújt be javaslatot.

Hier.

Barabás Béla: A hírlapokból tudomást nyert, hogy a hadügyminiszter rendeletet adott ki, mely szerint a tartalékosok csak *hier*-rel jelentkezhetnek.

Madarász József: Szégyen!

Barabás: Eddig, ha jól tudja, magyar nyelven jelentkezettek a tartalékosok. Az Isten tudja mit akarnak most ezzel a rendelettel. Az ilyeneket elhallgatni itt nem lehet.

Lakatos Miklós: Szentelenség az a rendelet. (Helyeslés a szélsőbalon.)

Barabás: Okul azt hozzák fel, hogy a csehek a *zde* szóval jelentkeztek. Csehország Ausztria tartománya, de Magyarország önálló állam és a magyar polgárnak törvényben gyökerező joga az államnyelv használata. A zde forradalmi jelszó, a jelen törvényes. Ez a különbség, az 1867. XI. törvény kifejezetten szól a magyar hadseregről s a hadsereggel való rendelkezést a királyra bizta. Bécsben azonban azt hiszik, hogy a magyar király csak osztrák császár. (Zaj.)

Lakatos: Nem érdekli ez a dolog az urakat odaát.

Barabás: Ha ilyen tárgyról van szó és odaát zajonganak, ez elég jellemző. Jól esik a háborúban a *Rajta magyar*, az *Előre magyar*, még a Kossuth-nótát is megengedik a tiszturak, míg most börtönbe vetik a magyar szóval jelentkező tartalékosokat. Arra az esetre tér ki, mikor egy román tartalékos, mert magyar szóval jelentkezett, börtönbe vetettek és ott felakasztotta magát. Szülei, felesége, gyermekei tündönek azon, miért halt meg. Ő utána járt a dolognak. Az aradi kaszamaták nagyon melák, hisz onnan nem hatol ki. Könnyen fel-

rendszabály bántja a kath. iskolák emelkedését, háttérbe szorítja a kath. tanerőnek tekintélyét.

Ezt az eljárást nem lehet összeegyeztetni ama szerződésekkel, melyeket a boerek, az angolok, francziák, németek és portugálokkal kötöttek. Eme szerződések szerint említett népeknek polgári *ugyanazon jogokat élvezik, melyekkel a legnagyobb kedvezményben részesülő ország honosai bírnak*; más szavakkal ez azt jelenti, hogy miként a boerek, az említett nemzetek honosai is kereskedés vagy ipar által kereshetik kenyerüket, szabadon gyakorolhatják vallásukat, egyaránt részesülve az állam védelme és segítségében. A német, angol és francia protestánsok élvezik is eme jogokat, de mi katolikusok, nem; pedig az illető szerződések nem tesznek megkülönböztetést, mert nagyon jól tudják, hogy a *kath. idegenek mögött nem áll hadsereg*.

A köznapi és hivatalos érintkezésben a boer tisztviselők barátságosak és előzékenyek, de a felsőbb körök nagyon megorroltak, amikor a kath. hívek kérvényeket nyújtottak be, az igazságtalan eljárás megszüntetése végett.*

* * *

Transzvál csak 1886 óta önálló missió; előbb alkatrésze volt a szomszéd Natal ap. helynökségnek. A boerek között francia, irhoni és angol gyarmatosok is lakván, időnkint jöttek papok Natalból a kath. híveket megvizsgálni. Ilyen volt ft. *Hoendenvanger* prémontrei atya

is, aki beutazta az Oranzs és Transzvál területeket a kath. hívek gondozása végett. Egyik utjában ellátogatott Potchefstroom fővárosba is 1866-ban, ahol vagy 100 kath. hívő lakott. Hallatlan eset volt ez; lázas forrongás támadt a kálvinista boerek között, mert soha kath. papnak a lába nem érintette még a főváros földjét. A városi hatóság maga elé idézte a vakmerő papot és fejére olvasta az ország törvényeit azzal a fenyegetéssel, hogy kikergetik a városból, mihelyt papi ténykedést merészel végezni. Krisztus szolgálja azt felelte, hogy ő a kath. híveket meglátogatja, néhány gyermeket megkeresztel, egy mátkapárt megesket, aztán ugys tovább utazik. »De mindezt elvégzem, mondá nyílt őszinteséggel, mielőtt távoznám, mert én szegény ember vagyok és nincs költségem megint eljőnni lóháton, annál kevésbé kocsin. Azt meg meg is köszöném, ha dolgom elvégzése után kivetne a nemes város a határszélre«. Amiképpen beszélt úgy cselekedett; a városi hatóság szemet hunyt.

Ft. *Hoendenvanger* 1868-ban megrongált egészsége miatt Belgiumba távozni kényszerülve, Natal ap. helynöke 1869-ben ft. *Bihan* atyára bizta a Transzválban élő kath. hívek gondozását. Ez a hithirdető így írja le utazásának azt a részét, mely Potchefstroom szék- városra vonatkozik:

— Ft. rendfőnököm* az utazásra vett nekem kocsit és két lovat; kocsisom egy István

* Natal és Transzválban a »Szeptelen-Szüz« társulat atyái működnek.

nevű kath. néger volt. Potchefstroom szék- városban egy irhoni gyarmatos Donoghue ur vendégszeretőleg fogadott és mindenképen kezemre járt lelkipásztori teendőim végzésében. Ámbár az ország törvényei tiltják, naponkint miséztem, a hívek pedig nagy buzgóságot fejtettek ki. Majdnem azt képzeltem, hogy immár Transzvál földjén is szabadon vallhatni a kath. hitet, de csalódtam. Bizonyos Taggard nevű férfi el akart venni egy boer hajadont; a szükséges dispencziót kieszközölve, semmi sem állott utjában az esketésnek. Közbe jött azonban, hogy a városi hatóság maga elé parancsolt.

— Azt hallom, — kezdé a polgármester — hogy ön esketést akar végezni?

— Polgármester ur, — felelém — jól van értesülve.

— Ön talán nem is tudja, hogy az ország törvényei tiltják a kath. vallás gyakorlását?

— Hallottam erről — válaszolám — de megvallom, ennek a törvénynek szövegét nem láttam soha.

A polgármester parancsára átadták a törvénykönyvet, melyben szóról-szóra ez áll: Transzválban a hollandi reformált valláson kívül minden más vallás tilos.

Elolvastván ezt a törvényt, engedelmet kérttem és nyertem arra néhány megjegyzést tenni.

— E szövegnek értelmében — mondám — Transzvál területén nemcsak a katolikus vallás, hanem az anglikán és Wesley-féle tanítás is tilos. Ámde az említett két felekezetnek itt a fővárosban is terjedelmes birtokai vannak, tem-

merülhet az a gyanu, hogy azt a tartalékost kikötötték, kizárták és így halt meg. (Mozgás.) Föl is merült, ki kell deríteni, igaz-e, hogy ezt a román embert agyonkinozták. Vizsgálatot kér. (Ugy van a szélsőbalon.)

A lapokban azt is olvasta, hogy a miniszterelnök közbelépett s visszavonatta a rendeletet. Szeretné, ha igaz lenne. Különös, hogy most az osztrák zavarok közepette, itt Magyarországon is nyelvrendeletekkel lépnek elő. Nagyon rossz szolgálatot tesznek ezzel a bécsi urak a magyar királynak, de még rosszabbat az osztrák császárnak. A szülő azt hiszi, hogy a miniszterelnöknek lesz bátorsága a magyar nemzetet sérelmet megtorolni. (Helyesítés a szélsőbalon.) És a következő interpellációt terjeszti be:

I. Igaz-e, hogy a közös hadügyminiszter saját hatáskörében egy rendeletet adott ki, a mely szerint a magyar korona területén a közös hadsereg ellenőrzési szemléjén megjelenő hadkötelesek — az eddigi szokástól eltérőleg — csakis a »Hier« német szóval kötelesek nevük felhívásánál jelentkezni? Ha igaz, minő indok vezette a közös hadügyminisztert, a magyar szó használatának ilyen tüntetészerű eltiltására?

II. Igazak-e a hírlapokban közlött azon tudósítások, hogy a hadkötelesek, a kik e jelentkezésnél a magyar szót használták, nemcsak sértő kifejezésekkel, de katonai büntetésre, elzárással és egyéb szigorú módon lettek sújtva?

III. Mi módon szándékozik a miniszterelnök ur elégtételt szerezni azon vakmerő sérelemért, a melyet a közös hadügyminiszter ismert rendeletével a hazánkban egyedül törvényes és hivatalos magyar nyelven, a magyar nemzet fainak anyanyelvén ejtett és szándékozik-e intézkedni, hogy az ellenőrzési szemléken a hadsereg német nyelven kívül itt Magyarországon a jelentkezésnél magyar szó is büntetlenül használtsék. (Élénk helyesítés a szélsőbaloldalon.)

A miniszterelnök ma még nem válaszolt az interpellációra.

A legközelebbi ülés november 4-én lesz.

Magyar újságkiadók országos szövetsége.

Vasárnap délelőtt tartotta meg alakuló közgyűlését a *Magyar újságkiadók országos szövetsége*. A közgyűlésen, mely az Otthon kör dísztermében folyt le, jelen voltak nemcsak az összes fővárosi hetilapok kiadói, valamint a te-

kintélyesebb vidéki hírlapok tulajdonosai, hanem számos hírlapíró is.

A közgyűlést 11 órakor *Zilahi* Simon elnök nyitotta meg hosszabb beszéddel.

Rábel László titkár bemutatja a szövetség alapszabálytervezetét, melyet a közgyűlés vita nélkül, egyhangulag elfogadott.

Miután a közgyűlés tudomásul vette a *Herz* Adolf által előterjesztett számadásokat, az elnök szavazatszedő bizottságot küldött ki a választás megejtésére s néhány percze az ülést felfüggesztette.

A közgyűlésnek újból való megnyitásakor az elnök bemutatta az *Országos Iparegyesület* átiratát, a melyben kéri a kiadókat, támogassák a magyar ipart azzal, hogy belföldön szerezzék be szükségleteiket. Ugyancsak átiratot intézett a szövetséghez a magyarországi szaklapok első szindikátusa is, kérve, hogy a szövetség juttasson nekik is részt a működésben.

Nagy Sándor, Sas Ármin, Dudás Albert és Rendes Zsigmond rövid felszólalásai után

Rákosi Jenő emelkedett föl s örömmel üdvözölte az újságírók otthonában a kiadók szövetségét.

Vérsi József csatlakozik ahhoz, a mit *Rákosi* kifejtett.

Neményi Ambrus orsz. képviselő szolt ezután. Fölemlíti a *hírlapi hirdetés-bélyeg eltörlésének* kérdését. Örömmel konstatálja, hogy a hirdetési bélyeg törlése már csak igen rövid időnek lehet a kérdése.

A közgyűlés végén *Hevesi* József, mint a szavazatszedő bizottság elnöke kihirdette a választás eredményét. E szerint a választmány budapesti tagjai lettek: *Bródy* József (N. P. Journal), *Hartmann* József (Budapesti Napló), *Herz* Adolf (Pester Lloyd), *Hevesi* József (Magyar Szalon), *Horváth* C. Guidó (Pesti Hírlap), *Illés* József (Magyar Nemzet), *Kiss* József (Hét), *Lenkey* Zsigmond (Kakas Márton), *Mérei* Miksa (N. P. Volksblatt), *Nagel* Ignác (Magyar Vas-és Gépujság), *Sümei* Vilmos (Magyarország), *Fischer* János (Egyetértés), *Székely* Sámuel (Politikai Hetiszemle), *Török* Jenő Endre (Biztosítási és Közgazdasági Lapok), *Wachsmann* Henrik (Pesti Napló), *Wodianer* Hugó (Budapest), *Wolfner* József (Új Idők), *Zilahi* Simon (Budapesti Hírlap). A választmány vidéki tagjai: *Ajtay* K. Albert, *Angermayer* Károly, *Arnhold* Károly dr., *Dudás* Adolf, *Engel* Lajos, *Forster* Rezső, *Stein* Antal, *Jóba* Elek, *Kalfehr* Béla, *Láng* József, *Lendvai* Miklós, *Lévai* Mór, *Litteczky* Endre, *Makkai* József, *Mártonffy* Imre, *Molnár* Mihály, *Nagy* Sándor, *Nóbel* Adolf, *Rábel* László, *Sichermann* Mór, *Somos* Árpád, *Szávay* Gyula és *Tiszti* Lajos.

Mindjárt a közgyűlés után választmányi

ülés volt, a melyen elnöknek egyhangulag *Zilahi* Simont, elnökhelyettesnek *Szávay* Gyulát, a elnököknek *Nagy* Sándort és *Volfner* Józsefet, titkárnak *Rábel* Lászlót, jegyzőnek *Lenkei* Zsigmondot, pénztárosnak *Herz* Adolfot és ellenőrnek *Wodianer* Hugót választották meg.

Két órakor a Royal külön termében társas ebéd volt számos felköszöntővel.

Városatyaválasztási mozgalmak.

A jövő vasárnap, november hó 5-én töltik be a Nagyvárad város törvényhatóságában megüresedett két tagsági helyet. Várad-Velenczén ketten is törekednek erősen, hogy bejussanak *Ullmann* örökébe. Az egyik pályázó *Weisz* Mór örökös jelölt, aki már sokszor futtatott a városatyaságért, de mindég lemaradt, a másik jelölt *Moskovits* Miksa, a leszámítoló bank vezérigazgatója. A különböző kortestanyákon elfogyasztott halak nagy mennyisége tanuskodik róla, hogy a választás iránt nagy az érdeklődés.

Tegnap este 7 órakor az agilis *Moskovits*-párt tartott népes értekezletet a »Gazdakörben« melyen a párt tábor kara és igen sokan a kör tagjai közül jöttek össze. Megjelent a választók között a városrészes fiatal képviselőjelöltje is. *Moskovits*ot dr. *Friedländer* Salamon ajánlotta a választók figyelmébe egy talpra esett, nagyhatású beszédben, kiemelve, hogy a független polgárságnak kell diadalra vinni jelöltjét, mely *Dézsinek* is a mandátumot adta, ki annyit tett e kerület, főleg a Gazda-közönség érdekében. Dr. *Kripka* Henrik azt indítványozta, hogy a megjelentek tetteleg mutassák ki rokonszenvüket a gazdák iránt azzal, hogy lépjenek be tagokul a »Gazda-körbe«, mire a *Moskovits* párt egész vezetősége belépett a Gazda-körbe. A praktikus és nemes czélú indítvány nagy lelkesedésre ragadta a derék gazdákat. A jelölt *Moskovits* Miksa szintén tartott buzdító beszédet, melyben nem üres szavakat, de tetteket helyezve kilátásba választóinak. Az értekezleten határozatba ment, hogy a legközelebbi napokban Velenczén a Budai-féle vendéglőben nagy párt-vacsorát rendeznek, melyen dr. *Dézs* Géza nagy beszédben fogja a jelöltet a választóknak bemutatni.

plomaikban pedig a hatóság tudtával nyilvános istentiszteletet tartanak. Nagyon szeretném olvasni azt a törvényt is, mely e két felekezetnek vallásszabadságot enged.

A polgármester nagyot nézett, aztán értekezett titkárával, végül pedig intett kezével, hogy távozzam, ami azt is jelenté, hogy megszegtem a törvényt. Nem zártkörben eskettem, hanem minél nagyobb közönség előtt, hogy nyilvánvalóbb legyen a kath. vallás gyakorlásának szabadsága.

Másnap összehívtam a kath. híveket és figyelmeztetém őket, hogy eljött az ideje a kath. vallást tilalmazó törvény mellőzésének; ily értelemben a »Volksraad« elé terjesztendő kérvényt fogalmaztam, melyet sok angol és boer is aláírt. Mert ez sikerült, gyűjtőívet bocsájtottam ki a városban építendő kath. templom költségeire. Az első aláíró *Pretorius*, a köztársasági elnök volt, aki *Praetoriában* ingyen adott nekünk telket; bejött vagy ezer forint, melyet a helybeli kath. hívekre bízam, míg jobb idők beálltával az építkezéshez foghatunk. *Potchefstroom*ból átmentem egy *Hassett* nevű gyarmatos szállására. Ennek a neje zsidó lévén, már előbb megkért, részesíteném őt a kereszt-szentségében; néhány kálvinista boer is jelentkezvén az eretnekség levételzésére, *Hassett* ur tanyáján részesítem leendő híveimet a szükséges oktatásban. Evvel készen lévén, meghívom *Potchefstroom*ból a kath. híveket, vegyenek részt az ünnepélyben. Daczára a nagy távolságnak, sokan jöttek ökor-szekereken, hogy lássanak

egy ünnepélyes kath. istentiszteletet, amiben vajmi ritkán lehet részök.

Bihan atya több ízben vette sorra Transzvál ama helyeit, ahol kath. hívek laktak; utána legtöbbször tett látogatást ft. *Walsh* atya.

* * *

Mint említők, Transzvál 1886-ban lett ap. praefectura ranggal külön missió-terület. Hithirdetői a »Szeplőtelen Szűz« atyái; a missió székhelye *Pretoria*, mely nem főváros ugyan, de gyűpontja a politikai és kereskedelmi életnek. Végleges missió-állomása van 3, ideiglenes 7.

Potchefstroom állomásnak keletkezését elmondjuk bővebben, hadd lássa a világ, hogyan viselkedik a prot. többség szemközt a kath. kisebbséggel.

Potchefstroom 1889-ben lett végleges missió-állomás, a mi ugy értendő, hogy azóta lakik ott állandóan kath. pap. Transzvál missiónak főnöke igen óvatosan fogott ehhez az alapításhoz; mielőtt tervének valóztatásához fogott volna, biztosította magát, hogy az ott nyilandó leány-növelde számára kap apáczákat. A Fokföldön levő domonkos-rendű szerzetes-nők főnöke személyesen fáradt el *Potchefstroom*ba, hogy ott a helyszínén győződjek meg, tüdősen foghatnak-e működni rendtagjai; ez iránt megnyugtatót nyervén, alkalmas telket vett a missió növelde számára. Eme intézkedéseket alig tudta meg a kálvinista lakosság, kitört az ellenszenves hangulat; a hollandi

újságok üszköt dobáltak mindenfelé; a tiszteletes urak szószékről is hirdették a kath. vallást kisebbitő rágalmakat.

Mindamellett 1889. jun. 26-án az apáczák megérkeztek; a kath. hithirdetők a kath. vallás ellen szórt rágalmak ellen tollat fogtak és védelmezték egyházukat. Ennek a tollharcznak meg volt az a haszna, hogy sok elfogult eretnek más szemekkel kezdte nézni a kath. vallást, melyet eddig csak gyalázni hallott. E harcznak hevesességét megítélhetjük abból, hogy *Potchefstroom* kereskedői és mesterembereinél pénzért sem kaptak a hithirdetők és apáczák semmit; nem szerezhettek butort, sőt még szalmát sem vehettek, hogy legyen min aludniok.

Ily ellenséges hangulat mellett az apáczák attól féltek, hogy iskolájok üres marad, de ebben kellemesen csalódtak, mert mindjárt a megnyitás napján, jul. 15-én 80 növendékük volt. Ez a körülmény arra birta a missió főnökét, hogy zárdát, növeldet és tágasabb iskolaépületet emeljen; mert a napszám itt igen magas, a kőműves és ácsok körül szabad idejökben az apáczák és hithirdetők is mint napszamosok dolgoztak. Rövid egy év alatt készen állottak a szükséges épületek; volt hely 60 belakó és 200 bejáró lánykának. Nemcsak Transzvál, hanem a többi szomszéd tartományokból is hozták a jobbmódu családok leánykáikat az apáczákhoz.

(Vége köv.)

Várad-Olasziban szintén erős harc lesz. A szabadelvű párt tudvalegőleg dr. *Perjéssy* Mihály kir. ügyészt jelölte hivatalosan, míg a 48-as érzelmi és független polgárság egyrésze *Nozáky* Rudolf esetleg *Óváry* Lajos jelölését hangoztatja.

A szabadelvű párt azon eljárása, hogy — dacára a legutóbbi választás alkalmával tett ígéretére, miszerint a legközelebbi alkalommal *Papp* Miklós kir. tan. pénzügyigazgatót fogja hivatalosan jelölni, — most *Perjéssy* Mihályt jelölte, a párttagok jóérzésénél rossz vért szült s ennek nyíltan is kifejezést adnak az által, hogy *Papp* Miklós érdekében mozgalmat indítottak, amelyet a nem szabadelvű pártiak közül is sokan támogatnak.

Mint megírtuk, a szabadelvű párt nagyválasztmánya *olaszi* városrészben a törvényhatósági bizottsági tagságra 8 szótöbbséggel *Perjéssy* Mihály kir. ügyészt jelölte *Papp* Miklós kir. pénzügyigazgatóval, a pártnak egykor már hivatalos jelöltjével szemben.

E jelölés azonban, amint látszik, nem felelt meg a közóhajnak és még a szigorú pártfegyelm hatása alatt sem talált megnyugvást azon választók körében, kik *Papp* Miklósnak, a népszerű pénzügyigazgatónak a város és polgárság érdekében már eddig is szerzett érdemeit méltányolják és kik a küszöbön álló nagy adóreformok folytán a törvényhatóságra háramló feladatok megoldhatása céljából feltétlenül szükségesnek látják, hogy a törvényhatóságnak *Papp* Miklós is tagja legyen, hogy abban nagy tudását, szakismeretét s már eddig is tapasztalt jóindulatát érvényesíthesse.

Ennek tulajdonítható, hogy a választók nagy része, illetve az általuk több helyen tartott értekezleten megbízott kiküldöttjeik; orvosok, ügyvédek, kereskedők, iparosok, állami és magán tisztviselők, saját körükben vezérszeretettel vívó egyéniségek vasárnap délután a magyar-király kávéházban értekezletre jöttek össze, amelyen *határozatilag* kimondták, hogy a közóhajnak engedve, *Papp* Miklóst, a közszeretettnek örvendő pénzügyigazgatót jelölik, megválasztása érdekében *minden törvényes eszközt* felhasználnak.

A legnagyobb lelkesedéssel elfogadott határozat után megalakították a *végrehajtó bizottságot*, a mely a mai napra egy nagy értekezletet hívott össze, a hol *Papp* Miklóst forma szerint is jelölik s a további teendőket határozzák el.

Nagyon fontos dolgot jelent pedig e pártalakulás, mert *Papp* Miklós pénzügyigazgató hívei erősen ütik a vasat jelöltük érdekében és nagyon könnyen megtörténhetik, hogy megbuktatják a párt hivatalos jelöltjét.

UJDONSAGOK.

TAJÉKOZTATÓ.

Régészeti és történelmi muzeum. (Schlauch park) nyitva minden vásár- és ünnepnap d. e. 10 órától fél 1-ig és d. u. 3—5-ig 10 krért. Kedden és csütörtökön d. u. 3—5 óráig 20 krért. Más időben 50 kr.

November 1. A kerületi betegsegélyző pénztár közgyűlése a tüzoltó laktanyában.

November 2. Az orvos-egylet gyűlése.

November 2. Sajtópör a törvényszéken.

November 5. A Kossuth-szobor leleplezése Tenkén.

November 5. Városatyja választás Olasziban és Velenczén.

November 14. A halásztársulat értekezlete a vármegye-házán.

November 18. Sajtópör a törvényszéken.

* **A bibornok-püspök a király előtt.** Dr. *Schlauch* Lőrincz bibornok-püspök vasárnap a reggeli gyorsvonattal *Buda-pestre* utazott s tegnap d. e. fél 10 órakor a Felső kihallgatáson fogadta.

* **Stefánia vőlegénye Magyarországnak.** Bodrog-Olaszi község népét nagy meglepetés érte. Az itteni Lónyay-kastély fiatal gazdája, *Stefánia* özvegytrónörökösnéjövendőbeliférje, gróf *Lónyay* Elemér szombaton este váratlanul haza érkezett s egy ideig itt is marad. A gróf érkezését a család a legutolsó pillanatig a legnagyobb titokban tartotta. Még a legfelsőbb udvari személyzete sem tudott róla előzetesen. A lizska-tolcsvai állomáson, a mikor a vonat berobogott, *Waldholt* Frigyes tolcsvai báró éppen a perronon állt vendégeivel, a kiket a vonathoz kísért. Az egyik első osztályú szakaszból nagy meglepetésére *Lónyay* Elemér grófot, régi barátját látta kilépni, nyomában elmarathatatlan angol komornyikjával. Nagyonélénken beszélgettek, azután elváltak s gróf *Lónyay* Elemér a kocsijába szállt és elrobogott. A következő órában *Lizskén* és *Tolcsván* mindenki tudta már, hogy itthon van. A kastélyban odahaza meleg családi kör várta. Édesanyján, özvegy *Lónyay* Ödönné, született *Pázmándy* Vilmán kívül ott volt a testvére, *Sarolta* grófné, gróf *Alberti* elvált neje, egyik leányával, *Ella* kontesszel, a ki nemsokára hosszú ruhát kap. (Másik lánya, *Alicze* kontessz *Budapest*en van, mint zárda növendék.) Ott volt továbbá *Elemér* gróf másik nővérének, gróf *Hartenberg* Aladárné született *Lónyay* Vilmának, a ki most négy éve halt meg, hét éves kis leánya, *Vilma* s négy éves kis fia, *Károly*. (A harmadik testvér, a tíz éves *Iona* most *Tarcalon* van a nagyanyjánál, gróf *Szirmay* Vilmosnénál.) *Lónyay* Elemér gróf a kastély baizsárnyain levő régi szobáit foglalta el, amelyek állandóan az ő számára vannak berendezve.

* **A békési főispán házasodik.** Dr. *Lukács* György Békésvármegye fiatal rokonszenves főispánja, mint a »Békés« legutóbbi száma írja — november hó 4-én esküszik örök hűséget bájos arájának *Flachy* Sárának.

* **Grócz Béla kanonok üdvözlése.** Grócz Béla kanonokhoz kinevezése alkalmából a gyula-vidéki r. k. tanítók egyesülete a következő levelet intézte, mely élénken illusztrálja azon nagyrabecsülést, melyben a kinevezett a megyebeli tanítóság között állott: »Nagyságos Főtisztelendő Ur! A gyula-vidéki r. k. néptanító egyesület részéről és nevében van szerencsénk öszinte örömről és soha nem szűnő szeretetünket kifejezni Nagyságod iránt azon alkalomból kifolyólag, hogy apostoli királyunk Ő Felsége Nagyságodat kanonokká kinevezni kegyes volt. Ismételjük öszinte örömről annak dacára, hogy Nagyságodnak vármegyénkből távozása reánk, a katolikus népnevelés munkásaira nagy veszteség, mert távozik a velünk együtt érző szív, a hosszú időn át velünk küzdött munkatárs, a lelkesítő vezér, a tanítók valódi atyja. Hogy veszteségünk érzetétől áthatottan is az öröm és hála szózata tolul ajkunkra, ennek oka azon mély meggyőződésünk, hogy Nagyságod változhatatlan lelkületénél fogva magasabb állásban is nemes szívének ugyanazon áldásos melegét fogja árasztani mindenkor azon kised csapatra, mely Nagyságodról csak öszinte tisztelet, a szeretet és hála hangján fog minden időben megemlékezni. Árasztva áldását és kegyelmét az Egek Ura mindvégig Nagyságod drága életére. Gyulán, 1899. október 27. A gyula-vidéki r. k. tanító egyesület nevében: *Flank* Alajos, egyl. elnök. *Szekely* Lajos titkár.«

* **Hazaflás érzelmi plébános.** A szabad-ságharcz vértanujának: *Szacs-vay* Imrének kivégeztetése félszázados évfordulóján a városi közgyűlés határozata folytán a várad-olaszi-i róm. kath. plébánia templomban nagy requiem volt. Mivel a gyászmise tartására dr. *Bulyovszky* József polgármester kérte fel *Dencs* János tb. kanonok esperes-plébánost, — a napokban köszönetet mondott a polgármester a gyász-mise tartásáért a plébános urnak s felkérte, hogy a gyász-mise költségjegyzékét küldje meg Nagyvárad városának. *Dencs* János plébános, hazaflás érzelmeit követve, a következő hazaflás szép hangú levélben válaszolt:

Nagyságos Polgármester Ur!

A szives felhívást, hogy lángoló hazaszeretetért vértanu halált szenvedett *Szacs-vay* Imre, Nagyvárad város első népképviselőjének kivégeztetése 50. évforduló napján templomban annak lelkiüdvéért gyász-szent misét tartsak, teljes készséggel fogadván, igazi lelki örömmre szolgált hazaflás forró érzelmeimnek ezáltal is kifejezést adhatni, természetesnek fogja tehát Nagyságod találni, hogy e hazaflás lelki szolgálatért költségjegyzékét beadni csakis legnemesebb érzelmeim sérelmével történhetnék, fogadja inkább Nagyságod hálás köszönetemet az alkalomadásért, legbensőbb érzelmeimnek nyilvánítására és vegye szívesen szerény anyagi helyzetemhez képest a / a. tisztelettel csatolt 5 forintot a vértanu emlékére, kedves városunkban emelendő szobor költségeinek némi fedezésére.

Fogadja stb.

Dencs János,
plébános.

* **Van-e ipartelep a Weiszlovits-háznál?** A Bazar-szorosban levő házak kisajátítása mind békében történt, kivéve a Weiszlovits-házat, amelynek tulajdonosai mindent elkövettek, hogy a kisajátítást lehetetlenné tegyék. Mikor azután a kisajátítást minden fórumon helyben hagyták, kártérítési igényt emeltek, azt állítva, hogy a házuknál ipartelepük van, amelybe ők tizenötezer forintot fektettek be s kérték ezen összegben a várost elmarasztalni. A törvényszék annak a megállapítására, hogy a háznál van-e ipartelep s ha van, mennyibe került annak létesítése, — szakértő bizottságot küldött ki. Ugyancsak e tárgyban kiküldöttek mérnök szakértőket is. A szakértők véleményüket tegnap terjesztették be a törvényszékhez, a per referenséhez *Geleta* Géza kir. törvényszéki bírónak. Szakértők voltak: *Huzella* Gyula, *Lévay* Zsigmond és *Élő* János. A szakértők *egyhangulag* kimondták azt, hogy a Weiszlovits-háznál *ipartelep nincs*, hanem ami ott van, az csak a temetkezési intézet raktára s más ily természetű helysége. Megállapították továbbá a szakértők azt, hogy a háznál Weiszlovitsék által elfoglalt lakás, üzlet s raktár évi háromezer forint értéket képvisel, hogy a költözködés *kétezerhatszáz* forintba kerül. A szakértők tekintettel arra, hogy a költségeket a város viseli, *lemondottak a szakértői díjakról*. — A mérnök szakértők még nem készítették el véleményüket s így egy hónapi haladékot kaptak.

* **Életmentő urileány** Ritka szép önfeláldozó bátorság jelét adta egy tüzveszedelem alkalmából *Zathureczky* Pólka, *Zathureczky* Géza h.-k.-kovácsi-i földbirtokos bájos szépségű leánya. *Varga* János h.-k.-kovácsi lakos házában ugyanis a mul hét csütörtökén reggel tüz ütött ki. A gazda és felesége dolog után láttak a me-

zón, három kis gyermeküket pedig, kik közül egy még a bölcsőben fekvő kis gyermek, ott-hon hagytak. Alig hogy eltávoztak hazulról, hatalmas lángnyelvek csaptak föl a háztetőből. A gyermekek gondtalanul játszadoztak bent és szinte elveszetteknek voltak mondhatók, ha a veszedelmet észre nem veszi Zathureczky Pólka a ki átrohant az égő házhoz és tudva azt, hogy a gyermekek a házban vannak, emberfeletti erővel törte fel az ajtót s behatolt az égő házba. Míg azonban az ajtót feltörve a gyermekeket karjaira kapkodta, a tűznyelvek már az ajtót nyaldosták, nagy lélekjelenlétével azonban sikerült kiszabadulnia. A gyermekek biztonságba helyezése után fellármázta a falat s azután az összesareglet falubeliekkel együtt hurcolta a vizet az oltáshoz órák hosszáig. Szívfacsaró látvány volt, a mikor a szülők jajveszékelve hazajöttek a tűz hírére a mezőről s keresték gyermekeiket. Annál nagyobb volt az örömük, a midőn Zathureczky Pólka értésükre adta, hogy meg vannak mentve, s megmentőjüknek örömkönnyek közt csókol-tak kezét.

* **Uj nemes.** O Felsége *Sturcz* Antal nyugalmazott alezredesnek s törvényes utódainak a magyar nemességet adományozta »balmaz ujjvárosi« előnévvel.

* **A városi adóhivatal reformja.** A városi adóhivatalról elmondtuk nézetünket. A múlt napokban az adóhivatal reformja tárgyában tartott értekezlet megállapodásához képest tegnap megtette a reformra vonatkozólag jelentését *Bordé* Ferenc adóügyi tanácsos. A jelentés szerint a jelenlegi szervezetenél sok baj van a kezelés körül. Kivánatos hogy az adóügyeket nem ügyosztályonként, de kerületek szerint kell beosztani s az összes adónemek egy csoportba veendő. Így könnyebb lesz a kezelés. Ekkor könnyebb lesz a felekre nézve is, mert együtt kezelik a felek minden adóját s nem kell a jövőben órákat tölteni míg kiírják az adóját s nem kell egyik szobából a másikba járni. Személyszaporításra sem kell ez esetben gondolni. Az egyes kerületek beosztása a következő lenne: V.-Olaszkerület 5695 adózóval, V.-Ujjvárosi-kerület 5770 adózóval, Velenceze—Váralja—csillagvárosi-kerület 4034 adózóval. Az új beosztás keresztülvitele céljából kéri a tanácsnok a tervezeti szabályzat illető szakaszainak megváltoztatását.

* **Pályázat egyetemi tanári állásra.** A bédapesti egyetemen a mennyiségtan egyik tanzéke megüresedett, melyre most hirdetnek pályázatot. A folyamodványokat november tizenötödikéig kell benyújtani a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez.

* **A központi választmány ülése.** Nagyvárad város központi választmánya ma kedden, okt. 31-én ülést tart.

* **Az iparosok és a hitelszövetkezet.** A nagyvárad ipartestület kebelébe tartozó iparosok tegnap d. u. fél három órákor a tűzoltó laktanyában népes gyűlést tartottak *Bertsey* György elnöklete alatt. A gyűlés egyedüli tárgya volt a nagyvárad iparosok hitelszövetkezetének ügye, melyet az elnök, ki ez eszmének nagyobb szabású mozgalmat indított, hosszasan s hosszasságát meggyőzően terjesztette elő. A megindított nagyszabású mozgalomnak már eddig is jó eredménye van, a mennyiben jegyezve van eddig 300 drb. 50 koronás részvény 15000 korona értékben. Derék iparosaink kellő mértékben tudják méltányolni a szövetkezet hasznát s a jegyzések száma nap mint nap gyarapodik.

* **Szacsvay síremlékének megkoszozása**
Szacsvay Imre vértanu kivégeztetése 50. évfordulója alkalmából Nagyvárad város törvényhatósága kegyelete és hálája jeléül elhatározta, hogy megkoszoztatja vértanu első népképviselője síremlékét a budapesti temetőben. Ezen határozathoz képest dr. *Bulyovszky* József polgármester díszes koszorút küldött s felkérte *Halmos* János budapesti polgármestert hogy sziveskedjék a koszorúnak a sirra helyezéséről gondoskodni. *Halmos* polgármester a felkérésnek eleget tett s erről a következő levélben értesítette dr. *Bulyovszky* József polgármestert:

Nagyságos
Dr. *Bulyovszky* József polgármester urnak
Nagyváradon.

Nagyságos ur! Hivatkozással folyó évi október hó 20-ról 4037. eln. sz. a. kelt becses megkeresésére, van szerencsém tisztelettel értesíteni, hogy *Szacsvay* Imre, a város vértanu halált szenvedett első népképviselőjének síremlékét a kerepesi-uti sírkertben folyó évi október hó 24-én, mint a kivégeztetés napjának 50-ik évfordulója napján egyik kiküldöttem által a Nagyvárad város közönsége részéről küldött koszorúval megkoszoztattam.

Intézkedtem egyúttal az iránt is, hogy a koszorú díszes szalagja a közeledő halottak és mindszentek napján a koszorúra újból felerősíttessék, addig pedig a temető igazgatósága részéről gondoztassék, hogy az idő esetleges viszontagságaitól megóva a következő gyásznapiokon is teljesen jó karban legyen.

A koszorú elhelyezésével semminemű költségek fel nem merültek.

Budapestben, 1899. október hó 25-én.

Halmos,
polgármester.

* **Kinevezés.** A pénzügyminiszter a tenkei adóhivatalhoz *Szűts* Parfemius díjtalan adóhivatali gyakornokot adóhivatali tisztté kinevezte.

* **Bimbóhullás.** *Bereczky* László I. sz. káptalani uradalmi gazdatisztet és nejét súlyos csapás érte, leánykájuk, a 14 éves *Irmuska* f. hó 29-án elhunyt. A kis halott temetése tegnap d. u. 3 órákor ment végbe nagyatyjának, *Bereczky* Géza ny. uradalmi főszámvevőnek kőfaragó-utczai házából a rokonság és ismerősök nagy részvéte mellett. A család az elhunytól a következő gyászjelentést adta ki:

Bereczky László káptalani gazdatiszt és neje szül. *Szabó* Irma, ugy maguk, valamint gyermekeik: *László*, *Géza*, *Anna*, *Sándor*, *József* és *Tibor*, ugy számos más rokonok nevében is fájdalmas szívvel tudatják a legjobb leány, testvér, unoka és rokonnak, *Bereczky* *Irmuska* kának folyó hó 28-án délben 12 órákor, élte 14-ik évében rövid szenvedés s a halotti szentségek ájtatos felvétele után történt csendes elhunytát. A megboldogult halott földi maradványai folyó hó 30-án d. u. 3 órákor fog *Kőfaragó-utca* 831/24 szám alatti háznál a róm. kath. egyház szertartása szerint beszenteltetni s a v.-olaszi-i sírkertben örök nyugalomra tétetni. Mely végtisztességtételre az elhunyt rokonai, barátai és ismerősei tisztelettel meghivatnak. Nagyvárad, 1899. október 28-án.

* **A mozdony kerekei alatt.** Szombaton éjjel könnyen ember halállal végződő szerencsétlenség történt a várad-velencei állomáson. A huszonnégyes számú egyfogatu bérkocsis a színház bokréta ünnepélyről kocsijával egy *Nagy* *József* nevű kőműves legényt és ennek testvérét *Nagy* *Marit* vitte a *Rimanóczy* telepre. Amint a kocsi a velencei állomás közelébe a sínekre ért egy mozdony ment a síneken. A kocsi későn vette észre a mozdonyt, a mikor már megállítani nem lehetett a lovat. A mozdony keresztül ment a lovon s a lovat meg is ölte. A kocsiin lévők közül a

kocsis szenvedett súlyosabb természetű zuzódásokat, ugy, hogy be kellett a kórházba szállítani. *Nagy* *Mari* és *Nagy* *József* csak kisebb sérüléseket szenvedtek. A szerencsétlenséget állítólag egy vasuti ór okozta, aki elmulasztotta a sorompót elzárni. A nyomozás ez ügyben megindult.

* **Nagyvárad közegészségügye.** Az elmúlt hónapban a közegészségügyi állapot jó volt Nagyváradon. Született 65 fiu, 68 nő, összesen 133; meghalt 30 férfi, 43 nő, összesen 73, városrészenként: Ujjvároson 14, Olasziban 13; V.-Velenczén 20, a kórházakban 26. A szaporodás október hóban 60. Vörheny 15 esetben, 1 halálozással; difteritisz 5 esetben, egy halálozással, hagymáz 5 esetben, kanyaró 2 esetben forpult el.

* **Milyen képviselőt választunk?** Szolnok-Doboka vármegye érdekes határozatot hozott legutóbbi közgyűlésén a képviselő választásokra vonatkozólag. Az eddigi állapotot igen rossznak mondták, mert sok üres fejű ismeretlen nagyság törekedett a képviselőségre, akik aztán a választás után mit sem törődtek kerületükkel s választóikkal nem érintkeztek. Szolnok-Doboka megye közgyűlésének határozata szerint jövőre arra kell törekedni, hogy a képviselőház minden tagja mandátumát oly bizalom alapján szerezze meg, a melyet az önzetlen törekvés, az igaz érdem és a valódi rátermettség vivhat ki egyedül. A mostani képviselők egy részének sem tapasztalatuk, sem érdemük, sem ethikai erejük nincs, hanem anyagi eszközzel, ajánlás, nyomással választattak be. Felkéri az említett vármegye átiratában a többi törvényhatóságokat s így Biharmegyét is, hogy mondják ki, miszerint csak oly jelöltet ajánlanak és támogatnak, kik a körükben élnek, ott ösmertők, a kerületeikkel összekötve vannak s akik nem lesznek idegenek kerületeikben a választások után sem.

* **Gyászrovat.** Egy sokat hányatott ember hunyt el tegnap éjjel 3 órákor. A városban igen sokan ösmerték *Magyary* *Lászlót*, — *Magyary* bácsit — aki a református egyháznak több mint tíz évig volt adó beszédője s akit megnyerő bánásmódja s jó modora miatt mindenki aki ösmerte tisztelt s becsült. A java korában lévő 55 éves embert már hónapokkal ezelőtt megtámadta a kór, amely kínos hosszú szenvedés után tegnap bevégezte romboló munkáját. Az elhunyt feleségén kívül tíz kiskoru gyermeke s igen nagy számú rokonsága gyászolja. Temetése ma délután 3 órákor lesz a *Széles-utca* 543. számú háztól.

* **A piczulás bankból.** A «Polgári takarékos és segélyszövetkezet» 2-ik évtársulatának befizetési ünnep miatt holnap, azaz szeptember d. e. 9-től 11 óráig teljesítendő.

* **Elveszett gyermekek.** Venter községben két kis leány gyermek már két héttel ezelőtt eltűnt s azóta nem tudják merre és hol vannak. Az egyik *Argyelán* *Irén*, szőke haju kiss 11 éves leány, a másik *Derebán* *Rafilla* 10 éves leányka. A két kis leányt megyszerte körözik.

Tavas az ősben.

— A kath. legényegylet mulatsága. —

Szó sincs róla! Ha *Bartók* *Lajos* *Jelinek* bátyánknál előre megrendeli a koszorút és megmutatta vol a *Gyulai* *Pálnak*, az dehogy is tiltakozott volna, sőt maga vitte volna *Aradra*, ugy sem lett volna ott különb egy sem, mert amit *Jelinek* bátyánk koszoruba vagy csokorba köt, azon még a kis *Gyulai* sem lelhet kritizálni valót; de ennek daczára is, mikor *Wéhaffer* az ő jobb keze meglátta a kath. legényegylet mulatságának leány seregét, nagyot pedert kis szőke bajuszán és lemondólag jegyezte meg:

— No! hát ezekből a virágokból akár melyik szál szebb, mint a *Székely* *Irén* első felléptére csinált három kocsi derék csokor, együtt véve.

Hiába is igyekezett az ifjuság tüzkár ellen biztosítani magát, némi nemű spriczerek és sörök által, mégis lángolt az mind és olyan jó-

kedvben tört ki, hogy még az öreg ember sem volt vén ember. A ropogós csárdás a megmodhatója.

De kezdjük ször mentin a dolgot.

Sikli II. dékán boszorkányos gyorsasággal hordatta át a szinpadit kellekeket a Zöldfába és úgy oda varázsolta a kis szinpadot a nagyterembe, mintha mindig ott állott volna.

Egyetünk irói vénájának letéteményese pedig, Radványi ur nem kevésbé gyors tempóban írta és tanította be a szindarabot.

A dalárda is büszkén feszengett, hogy ő kész van, s így nyugodtan nézhetett az egylet őszi fellépése elé.

Vasárnap délután még egy próba az egész vonalon és elérkezett a döntő pillanat 1/2 8 óra.

A nagyterem zsufolásig megtelt vendégekkel. A kuliszák mögött várták a szereplők a jelt, végre felvonták a kordinát és megkezdődött a darab.

A kis bohózat meséje a nőemancipációból van véve, mikor a férfiaknak már csak a csendes házi erények maradnak s a méla vágyi mielőbb papucs alá jutni. Ezt meg is sikerítik a szereplő férfiak s ezután, nászmenetté alakulva az egész színésztrupp és közönség bevonult az étterembe lakodalmi vacsorára, hol még egyes komikus jelenetekben folytatódik a darab, utána pedig megkezdődött a táncz.

Igen bájos jelenség volt a kis *Steininger* Gizus (Arabella), izléses magyar menyecske kosztümjében, tüzről pattant ügyes szereplésével. *Nagy* Mariska (Vilma) úgy megkedveltette az anyóst, hogy a publikum férfi része szinte lelkesült az anyósokért. *Papp* Irénkéről külön kell megemlékeznünk jókedvű temperamentumos játékáért s ügyes szinpadit mozgásáért. *Kauczil* Mariska elegánsul játszott a közveszélyes sziv rablót, *Barna Gáll* Mariska násznagy asszonyt pedig dehogyan lehetne kifelejteni e referádából. Sok szép virág volt a násznap botján, hanem virágszál volt az is, a ki tartotta.

Szép menet volt a kosorus párok menete, a sok üde fiatal leány és egészséges deli fiukkal.

Ki kell emelnünk a férfi szereplők megjelenését is. *Ventrella*, *Barza*, *Haizer* az öreg Mihály gazda, *Papp* Ferencz, *Ács* Sándort csinos magyar jelmezével, *Mezeyt*, szintén magyar legényes viseletben, mint pompásan alakító fővőfélyt.

Vacsora alatt *Gál* Piroska a szép kis bírő, *Reckendor* Ilona a csinos jegyző uram, *Pásztor* Mariska pompás alt hangjával mint kántor szerepeltek. *Papp* Ferencz mint szakács, *Abella* a bajcsináló bakter, és rendkívül ügyesen adta elő kupléit *Falaky* György öreg nemű üzér.

Nagy szünetben két jó szavaltat adtak elő s mind az előadás utáni nász indulóban, mind a többi énekszámokban a dalárda kifogástalanul énekelt.

Emlékezzünk meg a kis postás leányokról is.

Szerencsés keze volt a rendezőségnek, hogy éppen őket választotta össze. Ami hallatlan, az összes másfél ezer levelező lap úgy el kelt kezeik között, hogy akár ugyanannyit lehetett volna utána rendelni, el kelt volna az is.

Hogy mondogatta a két kis *Nemes* leány: még tőlünk nem vett, ezt a nehányat pedig ide szántuk. No meg is vették rögtön, de *Betnyák* Margit és *Bottó* Viktória sem azért tette fel a sapkát, hogy ezt nyugodtan nézzék s míg vásároltuk tőlük a lapokat, amint ők akarták, *Szöke Gál* Mariska, *Boldizsár* Mariska és *Joó* Karolin is ott termett s kivetették a korona fejadót minden magyarra, még ha német volt is.

Nagy szünetben lett kihirdetve a levelező lap nyertesek névsora.

1. Egy pár virágváza — *Joó* Karolin.
2. Egy asztaldisz — *Szöke Gál* Mariska.
3. Egy ékszerdoboz — *Bottó* Gizella.
4. Egy üvegtál — *Steininger* Gizella.
5. Egy pár nipp — *Nemes* Mariska.
6. Egy desert servis — *Barna Gál* Mariska.

Az első négyest 100 pár tánczolta s tartott a mulatság a reggeli órákig.

Jelen voltak:

Asszonyok: *Joó* Ferenczné, *Mokos* Sándorné, *Kovács* Antalné, *Hant* Frigyesné, özv. *Ambrus* Józsefné, *Hugyez* Jánosné, *Szücs* Ferenczné, *Gáll*

Antalné, *Tóth* Zsigmondné, *Spetkó* Jánosné, *Kárger* Sándorné, *Lévai* Mártonné, *Kurez* Ignáczné, *Zakar* Mihályné, *Arnóczy* Péterné, *Nemes* Lajosné, *Madarász* Józsefné, *Demeter* Jánosné, *Beczky* Arthurné, *Bene* Péterné, *Bogdán* Józsefné, *Bottó* Péterné, *Szilágyi* Gézáné, *Rechendor* Tamásné, *Kozár* Jánosné, *Steininger* Sándorné, *Lauf* Jánosné, *Bogdán* Antalné, *Bodnár* Jánosné, *Nagy* Péterné, *Papp* Sándorné *Kauczil* Béláné, *Szöke* Péterné, *Diós* Istvánné, *Schmidt* Gyuláné stb. stb.

Leányok: *Gáll* Mariska, (szöke) *Szücs* Irma, *Szöke* Rózsika, *Ambrus* Agnes (Szeghalom), *Joó* Karolin, *Dobai* Zsófi, *Kiss* Mariska, *Bene* nővérek, *Kárger* Rózsika, *Vajna* Gizella, *Madarász* Erzsike, *Demeter* Jolán, *Kauczil* Mariska, *Kauczil* Margit, *Steininger* Gizella, *Gáll* nővérek, *Kurcz* Mariska és *Piroska*, *Papp* Jolán és *Iren*, *Bottó* Viktória, *Bohácsi* Róza, *Bogdán* Etel, *Diós* Julis, *Zakar* Etelka, *Arnóczy* Erzsi, *Wehoffer* Francziska, *Rechendor* Erzsike, *Nagy* Mariska, *Nemes* nővérek, *Bodnár* Mariska, *Spetkó* Teréz, *Rákosi* Mariska, *Lányi* Ilonka, *Schmidt* Aranka, *Fazekas* Katalin, *Sumán* Irén, *Klein* Eszti, *Mészáros* Róza, *Pap* Erzsike, *Borsos* Mariska, *Papp* Margit, *Horváth* Erzsébet, *Virág* Juliska, *Kauczil* Cornélia, *Pásztor* Mariska, *Betnyák* Margit, *Takáts* Etel, *Vakarits* Katicza, *Vlósák* Fáni stb. stb.

EGYESÜLETEK.

A »Gyermekbarát« ülése.

A nyári szünet után újból munkához lát a Gyermekbarát Egyesület, mely serényen gyűjtögette azokat a filléreket, melyekből a szegény iskolás gyermekeket, a hideg télen át élelmezni, ruházni és elszállásolni fogja.

A vasárnapi gyűlésre, — amely délelőtt 11 órakor a városháza tanácstermében folyt le — egybesereglettek elhatározták, hogy az élelmezést november 15-én megkezdik, a ruházatot beszerzik s a szükséges szállásokat megkeresik.

A gyűlés lefolyásáról a következő részletes tudósításunk szól:

A gyűlésen *Ritók* Zsigmond a kir. itélő tábla elnöke, — elnökölt.

Résztvettek: *Dr. Berkovits* Ferencz alelnök, (szintén egyik városunk egyike legkiválóbb emberbarátainak) *Ritók* Zsigmondné, *Tóth* Jenőné, özv. *Rechné* B. Zsófia, *Winkler* Lajosné, *Huzella* Gyuláné, *Vulkán* Józsefné, *Vinkler* Mártha; továbbá: *Hegyesi* Márton, *Winkler* Lajos, *dr. Adorján* Ármán (titkárok). *Dr. Döry* Ferencz, *dr. Kornstein* Lajos, *Farkas* Izidor, *dr. Mayer* László, *dr. Gyémánt* Jenő.

Elnök *Ritók* Zsigmond jelentését az »Országos Gyermekvédő-Egyesület által kezdeményezett szegény gyermekek és családoknál leendő elhelyezésére, valamint a »Gyermekbarát«-nak ez ügyben nyitott közvetítésére nézve, — a választmány helyeslő tudomásul vette.

Mint hogy a gyermekvédelem, törvényhozási rendezés alatt áll, a határozathozatalt ez ügyben egyelőre — elhalasztották.

A pénztáros által beküldött számadás- és előirányzatból felemlítjük a következő adatokat: Az 1898—99. évben (július 1-jétől ez év június hó végéig) összes bevétele volt a »Gyermekbarát«-nak 3310 frt 99 kr. Ebből az adományokból befolyt 779 frt, újévi üdvözlések megváltásából 231 frt, alapítványok kamataiból 525 frt, báljövendelmekből 600 frt, díjnyugtákból 368 frt, alapítványokból *Stern* Mártonné 100 frt. *Grosz* 150 frt. *Léderer-Kálmán* r. t. 100 frt. *Recht* Ignác 82 frt 24 kr. »Gazdasági és iparbank« 20 frt. Összesen 652 frt.

A kiadás: élelmezésre (8354 ebéd) 1086 frt 15 kr., szegény gyermekek elszállásolásáért 35 frt, szegény gyermekek felruházására 565 frt, készpénzmaradvány 894 frt 48 kr.

Előirányzatul az 1899—900 évre bevételeül, beszámítva az alapítványi tőkét 10.421 frt 82 krt és ugyanannyi kiadást állapítottak meg. Együtt elhatározta a választmány, hogy a számadásokat, egybehasonlítás végett, kiadja az ellenőr, *dr. Gyémánt* Jenőnek, azon kérelemmel, hogy azokat véleményével együtt a számvizsgáló bizottságnak adja át.

A tagsági díjak fogyatékos beszolgáltatására nézve felvilágosítást vár az ellenőr útján a választmány.

Ezután megállapította a választmány, hogy a szegény iskolás-gyermekek élelmezését f. évi nov. 15-én kezdi meg s erre 1300 frtot fordít. Az élelmezési bizottságot következő tagokból állította egybe: *dr. Berkovits* Ferencz elnök, *ifj. Schwarz* Ábrahámné, *Vulkán* Józsefné, *Ritók* Zsigmondné, *Schütz* Albertné, *Winkler* Lajosné, *Hegegüs* Géza, *Löblé* Henrik, *Berger* Dániel, *Sonnenfeld* Adolf, *dr. Döry* Ferencz. A bizottságot felhatalmazta a választmány, hogy: az élelmezőkkel a szerződést kösse meg szóval a szükséges intézkedéseket fogantossítsa.

Szegény, beteg gyermek ápolására 100 frtot szavazott meg a választmány. Az ápolás tej- és leves adagok kiszolgáltatásából áll, melyeknek utalványozására a kerületi tisztí orvosok vannak jogosítva. Egyébként a »Gyermekbarát« átiratilag felkéri az »Orvos-egylet«-et is e cél szives támogatására.

Szegény iskolás gyermekek felruházására 650 frtot állapított meg a választmány. A bizottság tagjai: *Dr. Döry* Ferencz elnök, *Ritók* Zsigmondné, *Huzella* Gyuláné, *dr. Grósz* Albertné, *Sal* Ferenczné, *Vulkán* Józsefné, *Hegyesi* Márton, *Hering* Sándor, *Hegedüs* Géza, *dr. Gyémánt* Jenő. E bizottságot szintén felhatalmazta a választmány — utólagos jelentés tétel kötelezettségével, — hogy a szükséges ruházatot, csizmákat szerezzé be és ossza ki, az iskolaigazgatók által beterveztett és felülvizsgált szegény gyermekek között.

Szállásdíjra 100 frtot fordít a választmány. A szállásoló bizottság tagjai: *Hegedüs* Géza elnök, *Katona* Bálint és *Rátkai* József.

A módosított alapszabályokat 500 példányban rendelte kinyomatni a választmány.

A »Biharmegyei orvos-gyógyszerészi és természettudományi egylet« folyó évi november hó 2-án délután 5 órakor (Uriutca, Akadémia) szakulést tart, melyre a t. egyleti tagokat ezennel meghívom. — *Tárgysorozat*: 1. *Rácz* Ödön dr.: Az operatív nőgyógyászat haladása. 2. *Edelmann* Menyhért dr.: Kryptogenetikus sepsis esete. *Kelt* Nagyváradon, 1899. október hó 21-én. *Dr. Edelmann* Menyhért, egyleti titkár.

TANUGY.

Emlékezés Petőfire.

— A felső kereskedelmi iskola ünnepélye. —

Petőfi halálának félszázados évfordulója alkalmával nem voltak együtt az iskolák növendékei, a különféle tanintézetek azért vagy előbb még a mult tanévben rendeztek Petőfi-ünnepélyt, vagy mostanra halasztották azt. Időrendben utolsó, de nem közönséges sikerű volt az az ünnepély, mely vasárnap ment végbe a felső kereskedelmi iskolában.

Az ünnepély lefolyásáról tudósításunk a következő:

A kereskedelmi csarnok díszterme kevés, de annál lelkesebb közönséget fogadott be vasárnap délelőtt falai közé.

Ott voltak: *Kun* Gyuláné, *Szondi* Józsefné, *Szücs* Izsóné, *Perné* Nárcezsz, *Makai* Amália és *Katalin*, *Fis* Ignáczné, *Farkas* Sándorné, özv. *Hencz* Gáborné, *Adler* Juliánna, *Seevald* Rózsika, *Hantke* Amália, *Dégel* Róza, *Szántai* nővérek, *Kohn* nővérek, *Fisch* nővérek, *Rozslai* nővérek, *Farkas* Emma, *Szondi* Erzsike, *Reismann* Mór, *Kun* Gyula, *Réz* Mihály, *Róth* János, *dr. Kováts* János, *Váradi* Mór, *Kotzmann* János, *Nyilassy* Károly, *Potási* János, *Báthory* Ferencz, *Rozslay* Emil, *Seevald* Jakab, *Altnöder* Béla, *Gréger* Gyula, *Goldstein* Sándor, *Markovits* Pál, *Huszár* Károly, *Bodnár* János stb.

Az ünnepélyt az iskola énekkara nyitotta meg a Himnuszszal, melyet a közönség állva hallgatott meg.

Engländer Jenő felsőosztályos szavaltta el ezután *Hegedüs* Isván »Petőfi« cz. költeményét szép előadással.

Majd *dr. Kováts* János igazgató tartott nagyon szépen fogalmazott s rövid keretben ugyan, de Petőfi nagy alakját oly meglepő hűséggel és teljes fényben bemutató ünnepi beszédet, pom-

pásan sikerült irodalmi méltatást Petőfi Sándorról.

E beszédében különösen Petőfinek azon költeményeit fejtegeti, melyek a korszellemre különös hatással voltak. Majd így folytatja:

Addig lelkesítette a harcsoakat, míg jóslata beteljesült, látomása nem csalt, ott esett el a harc mezején, de a holt testén át zugó paripák nem a kivivott diadalra száguldottak! A magyar szabadság ellen küzdő Skariatín orosz tábornok sirját már egy év múlva megjelölte a fejedelmi hála. A világszabadságért meghalt hős katonák, kissé későn bár, 48 év múlva, de mégis megkapták a nemzet hálájából a kegyelet jelét: a hálás utódoktól emelt obeliszket, fölötte turul madár, szájában honvédkard. S fenn a seregvári vár fokán, ott áll Petőfi szobra...

Ötven éve mult, hogy Petőfi szelleme elhagyta porhüvelyét s örökké halljuk a »Talpra magyar!« Talpon vagyunk, mert cselekvésre hi a honfi kötelesség szava. Szabadok vagyunk, de ne feledjük el a hívó szót soha, véssük lelkünkbe és kövessük ha kell:

Talpra magyar!

A gyönyörű beszéd hatása alatt a közönség perczekig állott. Majd a kiváló professzor szónokot lelkes taps és éljenriadalommal honorálta.

Goldstein Sándor II. o. t. szavata következett ezután. Petőfi »Egy gondolat bánt engemet« ez. költeményét szavalt sokat ígérő tehetséggel, az ifjúi hév szilárd hangján.

A dalárda éneke s az ez alkalomra összeállított zenekar által rázendített Rákóczi-induló akkordjánál emelkedett hangulatban oszlott el a tisztes közönség.

Kézügyességi tanfolyam. Vettük a következő felhívást: A nagyváradai iparokt. biz. felügyelete és támogatása mellett az 1897/8 isk. évben egy kézügyességi tanfolyam rendeztetett városunkban, mely rövid 5 hónapi fennállásával jelét adta annak, hogy egy ily tanfolyamra szükség van. A kézügyességi oktatás van hivatalosan arra, hogy a szellemi foglalkozásban kifáradt tanulók szabad idejüket hasznosan töltsék el. A kézügyességi oktatás, mely míg egyrészt általános ügyességet nyújt, úgy szólván fáradság nélkül oly ismeretek birtokába juttat, mik különben fáradsággal s pénzáldozattal lennének megszerezhetőek.

Alulírottak ugyancsak az iparokt. biz. felügyelete alatt ismét egy ily tanfolyam rendezését vettük tervbe a jelen iskolai év telén; bizalommal fordulunk azért azon tanuló ifjakhoz, kik szabad idejüket hasznosan óhajtják eltölteni, hogy a tanfolyamra iratkozzanak be. A tanfolyam november elején nyílik meg s hetenként egyszer, csütörtökön d. u. 2—4 óráig tartatik. Jelentkezni lehet az ipariskola igazgatóságánál. Tandíj havi egy frt, szegény tanulók azonban fél, vagy egész tandíjmentességet nyernek. A tanfolyamon fa; (fakötések, fafaragás stb.) és karton; (mérési testek stb.) munkák taníttatnak. Bővebb felvilágosítást (az iparisk. igazg. hivatalban) alulírottak készséggel nyújtanak. Nagyvárad, 1899. okt. hó. *Matkó* Benjámin, a karton-munka tanítója, *Biczó* János, a fa-munka tanítója.

TAVIRATOK.

A király.

Bécs, okt. 30. Ő Felsege holnap reggel Gödöllőről ideérkezik. (M. T. I.)

Fejérvári miniszter és a hier.

Budapest, okt. 30. (Saj. tud. táv.) A „M—g“ szerint *Fejérvári* br. honvédelmi miniszter néhány politikus előtt magánaton kijelentette, hogy a »hier« ügyében nehéz lesz annyiban valamit tenni, mert a közös hadsereg nyelve német.

Személyi hir.

Bécs, okt. 30. Lipót bajor herceg Gödöllőről ideérkezett és tovább utazott Münchenbe.

A kvóta-bizottság.

Budapest, okt. 30. (Saj. tud. táv.) *Szell* Kálmán miniszterelnök holnap felhívást intéz a kvóta-bizottsághoz, hogy alakuljon meg. A bizottság elnöke *Tisza* Kálmán lesz.

Tüntetés a hier ügyben.

Budapest, okt. 30. (Saj. tud. táv.) *Barabás* Béla képviselő borzalmas leleplezése méltó felháborodást keltett a fővárosban különösen az egyetemi hallgatóság között.

Az egyetemi ifjuság gyűlést tartott a hier ügyében, melyen mintegy 1500 hallgató volt jelen. A szónokok hangoztatták, hogy *Krieghammer* vakmerőségét a Hentzi ügy után még a »hier« rendeletével is tetézi. Egymásután fogadnak el óriási lelkesedéssel *hat* javaslatot, melyben tiltakoznak a hadügyminiszter rendelete ellen, elégtételt követelnek az áldozatért s ha elégtételt nem kapnak, folyton tüntetni fognak. Este a Kossuth-nótával mindnyájan a Loyd klubhoz mentek. Utközben sűrűn hangzott:

Lámpára *Krieghammerrel!*

A rendőség egy ideig csendesen kísérelte a tüntetőket, a Loyd klub előtt azonban szétoszlatta a tüntetést.

A vezetők erre új jelszót adtak ki a szétoszlalt tüntetőknek:

— Menjünk *Barabás* képviselőhöz.

Erre a szétvált kisebb nagyobb csapatok újra tömörülnek s megindulnak a Kerepesi-úton végig. A rendőség itt is lecsap a tüntetőkre s szétoszlatta őket. Az egyetemi ifjuság most azután vissza ment az egyetemre és újra tanácskozik. Elhatározták a többek között, hogy míg a hier ügy teljesen a nemzeti érület szerint rendezve nem lesz, addig minden este tüntetni fognak.

Az ausztriai zavargások.

Brünn, okt. 30. Tegnap délután Ung Hradischban tüntető fölvonulás volt, a mely alatt a tüntetők bevették néhány ablakot. A kivonult katonaság csakhamar helyreállította a rendet. A csendőség négy embert tartóztatott le. Biszenben éjfélkor szintén tüntetésre került a dolog, a mely alkalommal 30 ablakot vertek be a tüntetők. (M. T. I.)

Választások Svájcban.

Bern, okt. 30. A nemzeti tanácsba való mai új választásokon ismét a radikális demokraták maradtak többségben. A több kerületben föllépett szociálista jelöltek megbuktak. Több helyen pótválasztás lesz, a mi azonban nem igen fog változtatni a választások eredményén. Néhány kantonban ma új kanton-képviselőket választottak a rendi tanácsba és ezek a választások is megerősítették az eddigi többséget. (M. T. I.)

Uj bélyegek Németországban.

Berlin, okt. 30. A birodalmi postaminiszter rendeletére 1900. január 1-től fogva új postabélyegeket fognak kiadni, a melyeken az eddigi rajz helyett egy Germánia mellkép látható. A mostani bélyegeken kívül még 30,

40 és 50 pfennig bélyegeket fognak kiadni és előkészületeket tesznek még nagyobb értékű bélyegek kiadására. (M. T. I.)

Trauszvál.

Ladysmith, okt. 30. A búrok mind szorosabban zárják körül Ladysmithet. A városban lakó polgárokat utasították, hogy a várost hagyják el.

Páris, okt. 30. Az Echo de Paris jelenti: A Párisban lakó előkelőbb németalföldiek és irek ma gyűlést tartanak, hogy bizottságot alakítsanak, a melynek az lesz a feladata, hogy Európában mozgalmat indítson a búrok érdekében. Ugyancsak az Echo de Paris meginterviewoltatta Leyds drt., aki kijelentette, hogy soha sem volt szó Németország közbenjárásáról, nem is hiszi, hogy valamely európai hatalmasság közbelép a búrok érdekében.

Madrid, okt. 30. Az angol hadbizottság 2000 öszvért vásárolt, a melynek darabjéért 400—800 pezétát fizettek. 550 öszvért már hajóra szállítottak.

White tábornoknak egy hivatalos távirat jelenti: A búrok vesztesége a 20-iki glencoei csatában 500 halott és sebesült volt. A Talancza domb tetején három hasznavehetetlen ágyut találtak, a melyet a búrok otthagytak.

London, okt. 30. *Buller* főhadparancsnokról azon hír érkezett, hogy amint Fokvárosba ért, meggyilkolták. Más hír szerint a főhadparancsnok csak holnap fog oda érkezni. Az angol kormány kijelentette, hogy míg a harc Ladysmithnél befejezve nincs, táviratokat nem ad ki senkinek.

London, okt. 30. *Vilmos* német császár a háboruba menő angol gyalogezrednek a német követség útján a következő sürgőnyt küldte: »Tudassa az ezreddel búcsuüdvözlémet, kívánom, hogy valamennyien épen és sértetlenül térjenek vissza Angliába«.

SZERKESZTOI POSTA.

G. I. Helyben. Köszönet a szives figyelemért.

Ruka Pál urnak. Helyben. Ön egy verset küldött be nekünk, a czéliből, hogy ha jó, közöljük. Közöljük is, de elrettentő például. Álljon itt a vers maga:

Boldogtalan szerelem.

Kettőnk között czukros Erzsi
De nagy a válaszfal!
Szerelmedre nincs mit adni.
— Hűségre ez nem vall.

Te mást szeretsz. Pedig nekem
Esküdtél hűséget;
En is mással esküdtem meg
S mégis érted égek.

Ön úgy látszik *Puzyt* akarja utánozni. Hát ez nagy feladat. Nem is önnök való, mint a tények mutatják. De e helyett mondunk mást. *Erzsi* helyett *Pannit* tegye a rimbe és akkor az *adni* egész jól rimel. Ha ezt megtette, döntse le azt a nagy válaszfalat. Meg is mondjuk hogy:

Most folyik az angol-búr
Mindakettő jaj nagy úr.

de nem! — lássa már én is verselek, — tehát ezek közt iszonyu csatározás folyik.

Boldogtalan versét ide szántuk. Tegye bele egy keserű búr puskába és löjjön akkor egy angolra vele. Tudom, hogy sohse kívánczik *Makefingbe*. Már t. i. az angol. Ön pedig boldogtalan szerelmétől megszabadul, mert a tudat, hogy lelőtt egy zsarnok angolt, kiszorítja a boldogtalanságot háborgó lelkéből.

Sőt mi több! Ön iszonyu kapitálist csinálhat. Gyártson több verset és küldje el a búroknak, hogy avval tömjék a puskájukat. (Az ágyukba már hőskölteményt kell írnia.)

És még egyet!

Hozzánk ilyen verssel többet be ne állítson, mert a hétköznapiágon felülemelkedő hangulatunkra esküszünk, hogy versmentes puskával löjjük le, a mint beteszí lábát szerkesztőségünk ajtaján.

Végül . . . Allah növesse meg az árnyékát!

KÖZGAZDASÁG.

Reich Jenő és Társa

Tőzsde jelentése.

— A »Tiszántul« eredeti távirata. —

Értéktőzsde.

Budapest, október 30.

Az irányzat csendes.

Osztrák hitel	368.1/2
Magyar hitel	372.3/4
Allamvasut	339.—
Rimamurányi	336.1/2
Magyar jelzálog	235.—
Salgótarjáni	341.—
Wagon-kölesön	628.—
Allamosvasut	225.—
Magyar leszámítoló	251.1/2
Iparbank	104.25
Budapest közuti	404.50
Kereskedelmi	101.50
Délivasut	65.08

Határidők.

Budapest, október 30.

Gabona. Gyenge.

Buza októberre	6.30
Buza áprilisra	5.04
Uj tengeri	6.70
Rozs okt.	5.18
Zab okt.	—
Káposzta, repce, aug.	—

Készáru 25,000 mm. változatlan.

Bécs, október 30.

Érték. Javult.

Osztr. hitel	371.60
Magyar hitel	376.—
Allamvasut	332.—

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1899. október 30-án.

Magyar aranyjárdék 4%	116.—
Magyar koronajárdék	95.20
Magyar vasuti kölesön aranyban 4 1/2%	119.50
Magyar vasuti kölesön ezüstben 2 1/2%	99.—
Magyar keletvasuti államkötvény 1876-ból	118.50
Magyar földterhermentesítési kötvény 4%	94.10
Halmérségi jog megváltási kötvény	99.—
Horváth-szlavón földterhermentesítési kötvény	96.—

Magyar nyeremény-sorsjegy-kölesön	163.—
Tiszaszabályozás és szegedi sorsjegyek kölesön	137.75
Osztrák járadék papírban	99.05
Osztrák járadék ezüstben	99.—
Osztrák járadék aranyban	117.25
Osztrák korona járadék	99.50
Osztrák államsorsjegyek	134.75
Osztrák magyar bankrészvény	902.—
Magyar hitelbankrészvény	376.50
Osztrák hitelintézeti részvény	371.50
Párisi vista	332.—
20 frankos arany (Napoleond'or)	9.58
Németbirodalmi márka	120.67
London vista	47.75
20 márkás arany	11.77

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

HENRY CIRCUS

Nagyváradon, a Nagy-piacz-téren.

Ma, kedden október hó 31-én

JOUR FIX

I-ső elővezetése **Blondin** a csoda elefántnak **Oskár svéd ponnai kíséretében.**

Senzatios idomítás Henry igazgató által. Az igazgató minden díjat fizetnek annak ki képes ily nagy és nehéz állott előmutatni ki azon csodás dolgokat végezni mint a **Blondin** elővezeti **Henry igazgató.**

Az összes művész csoport fellépte

Először **M a z e p p a**

száműzetése az ukraini sivatagokra, vagy Porovski fejedelem bosszúja. Nagy kiállítási néma-képlet 2 részben, rendezi Henry igazgató, előadja az összes személyzet, a Corp de Ballet közreműködésével. A hozzátartozó jelmezek újak s eredeti minták után Strobminski ur, a Rencz-circus fő-ruhatárnoka által készítettek

A néma-képlet főbb előadói:

A fejedelem Nava ur. Ennek unokahuga Richardes k. a. Mazeppa Loyal ur. Mazucha, a fejedelem bizalmassa szerelmes annak unoka hugába Alexander ur. Mazeppa hadsegéde Mr. Barbo. Első udvarhölgy Miss Olga. Második udvarhölgy Miss Cleide.

Az előforduló táncokat Desserie balletmesternő rendezi, előadják Margit és Ella kisasszonyok magántáncosnők és a Crops de Ballet az első

felyonásban mazur a II kozáktáncz. Az első fely. a fejedelem udvarán a 2 az Ukrai sivatagjain játszik. A mazeppa-ló indomítása.

Helyárak: Zártszék 1—3-ik sorig számozva 1 frt. I. hely 80 kr., II. hely 50kr., karzat 25 kr. Katonák őrmestertől lefelé és gyermekek 10 éven alul vasár- és ünnepnapok kivételével fizetnek: Helyárak: Zártszéken 60 kr., II. hely 30kr., karzat 20 kr.

Részletes műsor 10 krért este a jegyszédőknélkapható.

Naponta kivétel nélkül este 8 órakor, ünnep és vasárnapokon délután 4 és este 8 órakor leend előadás. — jegyek valamennyi ülőhelyre előre válthatók délelőtt 10 órától délután 6-ig **Pauker Dániel** papirkereskedésében a Szent László-téren.

A nappali pénztár délelőtt 11 órától délután 1-ig és este 7 órától az előadás végéig lesz nyitva.

Holnap szerdán két nagy előadás.

Számos látogatásért esély mély tisztelettel

Henry,

tulajdonos és igazgató.

5188/99 T.

Árverési hirdetményi kivonat.

A belényesi kir. járásbírószág mint tkvi hatóság közhírré teszi, hogy T. Thury Ignác. v. hajtatónak Czigány Mihelyes és társai kis-korukak v. hajtasst szenvedett elleni 5 frt — kr. közjegyzői követelés és járuléka iránti v. hajtási ügyében a vaskóhi kir. járásbírószág területén lévő V. Szohodol községben fekvő v. szohodoli 37. sz. tkvben A. I. 14—28 rsz. a foglalt ingatlanokra az árverést 486 frt — krban ezen-nel megállapított kikiáltási árban elrendelte s hogy a fennebb megjelölt ingatlanok az 1899. évi november hó 9-én d. e. 10 órakor V. Szohodol községében tartandó nyilvános árverésen a megállapított kikiáltási áron alól is eladatni fog. Árverezni szándékozók tartoznak az ingatlanok becsárának 10 %-át vagyis negyvennyolcz frt 60 kr. készpénzben, vagy az 1881. LX. t.-cz. 42. §-ában jelzett árfolyammal számított és az 1881. november 1-én 3333. sz. a. kelt rendelet 8 §-ában kijelölt évadé-képes értékpapírban a kiküldött kezéhez letenni, avagy az 1881. LX. t.-cz. 170. §-a értelmében a bánatpénznek a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismer-vényt átszolgáltatni.

Belényes, a kir. járásbírószág mint tkvi hatóságnál 1899. év szeptember hó 6-án.

Petrovics Ferencz,
kir. albíró.

VASUTI MENETREN D.

Érvényes 1899. évi október 1-től.

Kolozsvár—Nagyvárad—Budapest.					Budapest—Nagyvárad—Kolozsvár.					Püspök-Ladány—Debreczen—Ermihályfalva.											
	Gy. v.	Gy. v.	Sz. v.	Sz. v.	V. v.		Gy. v.	Gy. v.	Sz. v.	Sz. v.	V. v.		Gy. v.	Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.	T. v.				
Kolozsvár	ind.	11 01	5 23	7 00	6 13	—	Budapest	ind.	9 15	1 55	5 45	8 30	—	P.-Ladány	ind.	5 25	1 24	4 06	2 29	6 05	
B.-Hunyad	>	12 20	6 40	8 37	7 55	—	Nagykátá	>	10 20	3 00	7 54	10 16	—	Debreczen	>	6 46	3 —	5 22	3 56	8 20	
Csucsá	>	12 52	7 09	9 19	8 37	4 49	Szolnok	>	11 19	3 56	9 27	11 31	—	Ermihályfalva	érk.	7 29	4 01	6 35	4 58	9 47	
Bucsa	>	—	—	9 33	8 52	5 13	P.-Ladány	>	12 55	5 28	11 53	2 00	5 00	Ermihályfalva—Debreczen—Püspök-Ladány.							
Brátka	>	—	—	9 50	9 11	5 38	Báránd	>	—	—	12 07	2 12	5 17	S. v. Sz. v. Sz. v. Sz. v. Gy. v.							
Rév	>	1 34	7 47	10 08	9 32	6 13	Sáp	>	1 17	7 48	12 24	2 27	5 38	Ermihályfalva	ind.	6 36	11 09	5 27	9 14	8 15	
Élesd	>	1 48	7 59	10 25	9 49	6 42	B.-Ujfalu	>	1 33	6 03	12 46	2 47	6 04	Debreczen	>	3 37	12 36	8 15	10 27	9 01	
Mező-Telegd	>	2 01	8 11	10 42	10 07	7 10	M.-Peterd	>	—	—	1 00	3 00	6 21	P.-Ladány	érk.	5 13	1 45	9 45	11 28	9 48	
F.-Vásárhely	>	—	—	11 01	10 27	7 38	M.-Keresztes	>	—	—	1 14	3 12	6 37	Debreczen—Nagy-Léta—Vértés—Debreczen—Nagy-Léta							
Várad-Velenceze	>	2 25	8 32	11 10	10 37	7 51	Bors	>	—	—	1 28	3 25	6 56	V. v. V. v. V. v. V. v.							
Nagyvárad	érk.	2 31	8 38	11 17	10 44	8 —	Püspöki	>	—	—	1 36	3 32	7 08	Debreczen	i.	8 35	4 21	Nagy-Léta-	5 25	1 05	
Nagyvárad	ind.	2 38	8 43	11 32	11 04	2 22	Nagyvárad	érk.	2 11	6 39	1 48	3 42	7 22	Sáránd	>	9 28	5 06	Vértés	ind.	—	
Püspöki	>	—	8 51	11 42	11 14	2 37	Nagyvárad	ind.	2 18	6 43	2 06	3 58	12 20	H.-Bagos	>	9 41	5 17	M.-Pályi	>	5 47	1 30
Bors	>	—	—	11 50	11 22	2 48	V.-Velenceze	>	2 24	—	2 30	4 05	12 29	H.-Pályi	>	10 05	5 41	H.-Pályi	>	6 03	1 48
Mező-keresztes	>	—	—	12 03	11 37	3 20	F.-Vásárhely	>	—	—	2 41	4 16	12 44	M.-Pályi	>	10 20	5 55	H.-Bagos	>	6 18	2 05
Mező-Peterd	>	—	—	12 15	11 50	3 38	M.-Telegd	>	2 50	7 15	3 03	4 38	1 15	N.-Léta-	>	—	—	Sáránd	>	6 40	2 29
B.-Ujfalu	>	3 18	9 23	12 29	12 05	4 16	Élesd	>	3 04	7 28	3 21	4 56	1 43	Vértés	érk.	10 43	6 15	Debreczen	é.	7 18	3 13
Sáp	>	3 33	9 38	12 47	12 25	4 49	Rév	>	3 26	7 50	3 45	5 20	2 21	Sáránd—Derecske. Derecske—Sáránd.							
Báránd	>	—	—	1 01	12 41	5 13	Brátka	>	—	—	4 06	5 43	2 57	Sáránd	ind.	9 38	5 16	Derecske	ind.	6 00	1 04
P.-Ladány	>	4 03	10 06	1 34	1 19	5 31	Bucsa	>	—	—	4 27	6 04	3 26	Derecske	ér.	9 57	5 35	Sáránd	érk.	6 20	2 69
Szolnok	>	5 39	11 44	3 35	3 37	—	Csucsá	>	4 16	8 37	4 53	6 31	4 00								
Nagy-Kátá	>	6 34	12 41	4 45	5 07	—	B.-Hunyad	>	4 52	9 08	5 32	7 16	4 55								
Budapest	érk.	7 50	01 50	6 20	7 10	—	Kolozsvár	érk.	5 55	10 08	6 59	8 33	7 04								

Nyomatott a Szent-László-nyomdában Nagyváradon.